

MŰVÉSZETEK MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

Fejlesztő szakasz
(8. évfolyam)

BEVEZETÉS

A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának legfőbb célja, hogy hozzásegítse a tanulókat az őket körülvevő, mediatizált világban való eligazodáshoz, illetve bátorítsa és fejlessze kreatív önkifejezésüket. A tantárgy – céljaiból adódóan – nagy hangsúlyt fektet a megismerésre, a kritikai attitűd kialakítására, a kényszerű befolyásolás elleni védekezőképesség kifejlesztésére, valamint az önálló alkotásra. Különös jelentőségét az adja, hogy a mai, mediatizált világ szövegeinek értelmezése, üzeneteinek dekódolása, az ezek mögé rejtett szándékok felismerése olyan alapképesség, amely elengedhetetlen az egyén versenyképességéhez, érvényesüléséhez és társadalmi beilleszkedéséhez. A tantárgy sokrétűségének és flexibilis határainak köszönhetően szinte valamennyi, *kulcskompetenciaként* meghatározott fejlesztési területet érinti.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a média mára nemcsak „betolakszik” a családok életébe, szűkítve a hagyományosnak tekintett kommunikációs lehetőségeket, hanem egyre inkább átveszi a családok, a tradicionális közösségek és az iskola szerepét a társadalmi szocializációban. A média eligazít, mintát ad, divatot diktál, információkat szolgáltat és szórakoztat; megkerülhetetlen szocializációs tényező, amely egyszerre mutathat az egyénnek utat és tévutat. A médiától való függés kiszolgáltatottságot jelent, ám ugyanakkor az általa kínált lehetőségek kihasználása minden korábbinál nagyobb szabadságot biztosít. A helyes értelmezés alapjainak elsajátítása, a modern tömegkommunikáció nyújtotta lehetőségek kihasználása segítséget nyújthat a szociális és kulturális hátrányok ledolgozásában, az esélyek kiegyenlítésében. A térben és időben korlátozhatatlan kommunikáció és csatornáinak sokrétűsége az információk hatalmas tárházát nyitja meg előttünk, amelynek révén a tudás és a műveltség sokkal könnyebben elérhetővé válik, mint bármikor korábban.

A tantárgy a gyerekek világának „kitágításával” elültetheti bennük a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, a különböző tradíciók, nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció és párbeszéd iránti érdeklődést. A megfelelő műalkotások kiválasztása, illetve az egyéni és csoportos feladatok kreatív kijelölése megalapozhatja a gyerekek állampolgári és normatudatát, toleranciáját és empátiáját az elesettek iránt. A tantárgy tanítása során lehetőség nyílik számos, a demokráciákat és a plurális, sokrétegű társadalmakat jellemző probléma megvitatására és kreatív feldolgozására. Így szóba kerülhet például a tudományos és technológiai fejlődés hatása az egyénre, illetve annak szűkebb és tágabb közösségére, a fenntartható fejlődés és a környezettudatos élet kérdése, valamint a világban tapasztalható, mindenkire hatással lévő folyamatokért viselt egyéni és közösségi felelősség ügye. Mindezzel hozzájárulhat ahhoz, hogy majdan a társadalomnak minél több olyan tagja legyen, aki önállóan és felelősen tud dönteni, aki képes élni a számára is biztosított „adó és vevői” szabadsággal, képes a társadalomba beilleszkedni, a közjóért tenni, a közügyekben aktívan részt venni, vagyis fejlett *szociális és állampolgári kompetenciával* bír.

Fontos cél a közösségi és egyéni alkotás megszerettetése, a gyerekek együttműködési készségének és döntési kompetenciájának fejlesztése. A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása lehetőséget kínál a gyermekekben a kritikai szellem felkeltésére, személyiségük fejlesztésére, valamint kreativitásuk és alkotóvágyuk bátorítására. Mindezek által fejlődik a gyerekek önismerete, *kezdeményező képessége és vállalkozói kompetenciája*, a játékos feladatkijelölés pedig fokozza aktivitásukat és felelősségvállalásukat. A tantárgy jelentős mértékben épít a tanulók egyéni megfigyeléseire, saját kommunikációs és médiafogyasztói szokásaik felmérésére, a választási tudatosságuk önálló kutatására. Az önmaguk és társaik megfigyelése, a közös alkotómunka során kapott visszacsatolások, reflexiók, a saját álláspont ütköztetése a viták során egyaránt alakítja a tanulók önmagukhoz való viszonyát és önkontrollját.

A mozgóképkultúra és médiaismeret széles lehetőséget biztosít a gyerekek számára arra, hogy megfigyeljék a különböző kommunikációs aktusokat, ilyeneket maguk is létrehozzanak, gyakorolják a különféle nyelvi stílusokat, valamint kipróbálják kifejezőképességüket különböző helyzetekben. A tantárgy segítséget nyújt abban, hogy a gyerekek képesek legyenek a különféle típusú - például objektív és szubjektív tartalmú - szövegeket megkülönböztetni, adatokat gyűjteni, csoportosítani és rendszerezni, illetve vitákban érvelni, saját álláspontjukat tisztán és világosan kifejezni. Ízelítőt kaphatnak abból, hogy a különböző stílusú szövegek milyen hatást váltanak ki, milyen a társadalmilag felelős nyelvhasználat, és ezek révén öntudatlanul is fejlesztik *anyanyelvi kommunikációjukat*.

A tantárgy fejleszti a gyermekek *digitális kompetenciáját*, bevezet az információs társadalom eszközeinek használatába, megismerteti az információk és adatok felismerésének fontosságával, visszakeresésének módszereivel, az adatbázisok használatával, a hálózati kommunikáció általános gyakorlatával és szabályrendszerével. Tudatosíthatja a világháló használatának írott és íratlan normáit, a jogkövető magatartás legfontosabb alapelveit, valamint a felhasználóra leselkedő veszélyeket.

A filmművészet formanyelvének, alapelemeinek, a valóság és a reprodukció kapcsolatának bemutatása, az ábrázolás különböző módozatainak és stílusainak tanulmányozása, a történetmesélés lehetőségeinek, a tér és az idő kezelésének áttekintése hozzájárul a tanulók önkifejezési képességeinek kiteljesítéséhez, a filmek befogadásához, a művészi szándékok és értékek alaposabb megértéséhez, az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztéséhez.

A cél elsősorban nem az, hogy a gyerekek a médiumok fejlődésével kapcsolatos lexikális tudást megszerezzék, hanem az, hogy a helyes viszonyrendszer alapjai kialakuljanak bennük. Ez az alap pedig a különböző képességek és attitűdök fejlesztésével, a tanulók személyiségének „kinyitásával” rakható le. A tantárgy nem elsősorban válaszokat ad, hanem az azokhoz vezető utat nyitja meg; esztétikai, érzékszervi kérdésekben nem ítél, hanem választási lehetőséget kínál, nem mutat követendő irányt, csak orientál. Célja, hogy kibontsa, elmélyítse a sikeres társadalmi beilleszkedéshez és alkalmazkodáshoz szükséges kompetenciákat és tudást, és a terület szédítő tempójú változásain keresztül bemutassa, hogy világunkban milyen fontos szerepe van a folyamatos, *hatékony és önálló tanulásnak*.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 15 – heti óraszám: 0,5

8. évfolyam rajz tantárgyba beépítve

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Kommunikáció a hétköznapokban	1	1	0	
A tömegkommunikáció alapjai	2	1	0	
A tömegkommunikáció	3	1	1	

legfontosabb eszközei				
Internet a hétköznapokban	1	1	0	
A mozgókép nyelvének alapfogalmai	5	1	1	

KOMMUNIKÁCIÓ A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, együttműködés.	Információáramlás a mindennapi életben, jelek, amelyek üzenetet hordoznak.	Különböző jelrendszerek megfigyelése és kidolgozása kiscsoportokban.	A tanuló legyen tisztában azzal, hogy milyen elemekből épül fel a kommunikáció folyamata, milyen szerepet töltenek be annak szereplői és alkotói.
Megfigyelés, kommunikáció.	Párbeszéd magunkkal, testünkkel, másokkal és a minket körülvevő világgal.	Verbális és non-verbális kommunikációs gyakorlatok.	Ismerjen fel különböző jelrendszereket, tudjon egyszerű üzeneteket különböző kódokkal közvetíteni, illetve értelmezni.
Ismeretszerzés, megfigyelés, kommunikáció, együttműködés.	A kommunikációs alapséma: adó, vevő, kód, csatorna, üzenet. A szereplők változása és ennek hatása.	Kísérletek arra, hogy miként torzul az üzenet, ha változnak a körülmények, a szereplők.	

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ ALAPJAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, ismeretszerzés.	Különbség az interperszonális és a tömegkommunikáció között.	Tömegkommunikációs üzenetek jellemzőinek megfigyelése adott szövegben.	A tanulónak legyen világos képe arról, hogy mi a tömegkommunikáció jellegzetessége, mi tekinthető médiumnak.
Ismeretszerzés, kommunikáció.	A tömegkommunikáció célja, jellegzetességei, csatornái és résztvevői.	Közös látogatás egy szerkesztőségben, lapindító értekezlet az órán.	Ismerje a legfontosabb

Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	Az információ és a hír kapcsolata. A hírérték.	Információk hírré alakítása, cikkek írása különböző műfajokban.	tömegkommunikációs csatornákat, azok sajátosságait, értse a közvetítő közeg jelentőségét.
Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	A hírértéket növelő tényezők, a hírkészítés alapjai, szabályai.	Képalírások készítése és különböző stílusú címek adása adott szövegeknek.	Tudja, mi különbözteti meg a meggyőzést és a tájékoztatást, a hírt és a véleményt.
Ismeretszerzés, kommunikáció, megfigyelés.	A sajtóban megjelenő szubjektív és objektív műfajok, különbségeik és jellegzetességeik.	Hírműsorok megfigyelése, kijegyzetelése.	Ismerje a hír formai és tartalmi elemeinek összefüggéseit, a hírértéket növelő tényezőket.

A TÖMEGKÖZLEMÉNYEK LEGFONTOSABB ESZKÖZEI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés.	A technikai fejlődés hatása az információáramlásra.	Különböző technikai eszközök kipróbálása, üzenetek továbbítása.	A tanuló ismerje a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásait, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeit.
Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret.	A tömegkommunikációs eszközök kialakulása.	Újságolvasási, rádiózási, televíziózási szokások felmérése otthon.	Tudja, mi a kapcsolat a reklám és a médium között, milyen szerepe van a hirdetéseknek a sajtó működésében.
Megfigyelés, kommunikáció, együttműködés, alkotásra való beállítódás.	A nyomtatott sajtó, a rádió és a televízió fejlődésének fontos állomásai.	Ugyanannak a témának kiscsoportos feldolgozása különböző műsортípusoknak megfelelően.	
Ismeretszerzés, kritikai gondolkodás, problémaérzékenység, tolerancia, alkotásra való beállítódás.	Rádiós és televíziós műsортípusok. A reklám fejlődése és célja.	Reklámszlogenek írása, pl.: a környezettudatos magatartásért, az előítélet-mentességért, a tájékozottságért.	

INTERNET A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés, együttműködés.	A globalizálódás és a „világfalu” kialakulása, ennek hatása a médiára, a hírközlésre.	Internethasználat közösen, adatok, információk egyéni felkutatása a világhálón.	A tanuló legyen képes az internet segítségével adatokat gyűjteni, rendszerezni, felkutatni.
Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret.	Az internet felhasználási lehetőségei.	Internethasználati szokások megfigyelése.	
Megfigyelés, önismeret.	A kommunikációs szokások átalakulása.		

A MOZGÓKÉP NYELVÉNEK ALAPFOGALMAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, kommunikáció, választás, önismeret.	A filmzés technikai fejlődése és a filmtörténet legfontosabb állomásai.	A mozgóképi memória működtetése egyszerű mozgóképi történetek felidézésével.	A tanuló legyen tisztában az ábrázolás és a reprodukció közötti különbséggel.
Ismeretszerzés, megfigyelés.	A film kettős szerepe: az ábrázolás és a reprodukció.	Saját fogyasztói szokások megfigyelése.	Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait.
Ismeretszerzés, kommunikáció alkotásra való beállítódás, együttműködés.	A mozgóképi alkotások típusai, alapfogalmak, elemi szövegalkotó kódok felismerése, használata.	Adott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése, storyboard készítése közösen és egyénileg.	Ismerje a legfontosabb filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, pl.: beállítás, cselekmény, jelenet, beállítás, dialógus, elbeszélés. Legyen képes ezeket céljuk, tulajdonságuk szerint osztályozni, felismerni és leírni.
Megfigyelés, értelmezés, elemzés, tolerancia, együttműködés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás.	A tér és idő használata, a folyamatosság megszakítása, a montázsjelenség. Cselekmény- és történetmesélés.	Egyszerű történetek megjelenítése képsorozatokkal. Jelenetek beállítása, annak kipróbálása, hogy a szöveg miként kap más jelentést a	

Megfigyelés, értelmezés, elemzés.	Karakter- és konfliktusviszonyok. A mozgóképen megjelenő emberi viselkedés értelmezése, megvitatása.	változó környezetben.	Legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére.
Tolerancia, önismeret.		Mozifilm értékelése megadott szempontok alapján, megvitatása, összevetése az egyéni tapasztalatokkal.	Tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között.
Tolerancia, önismeret, problémaérzékenység.	Sztereotípiák a mozgóképen, tipikus konfliktusmegoldások a filmekben.		Ismerje a történetmesélés alapelemeit, pl.: expozíció, fordulat, epizód, lássa az ok-okozati viszonyokat a történetmesélésben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának kiemelkedő célja a tanulók kritikai gondolkodásának fejlesztése és egyéni, illetve közösségi alkotókedvének felkeltése. Mivel az alkotás és a véleményformálás objektív szempontok alapján nehezen mérhető, ezért a tanulói teljesítmény értékelésekor elsősorban az adott gyerek szorgalmát, a munkában, vitákban való részvételét, egyéni (szerzői) teljesítményét, az önálló gondolkodásra és véleménykifejtésre való készségét, illetve álláspontjának logikai felépítettségét kell figyelembe venni. A tantárgy egyik fő feladata, hogy a tanulók kritikai látásmódját fejlessze, és növelje nyitottságát. Ezért a művészettel, annak egyes formáival, műfajaival, alkotásaival és szerzőivel kapcsolatos gondolkodás- és látásmódbeli különbségei között nem állítható fel értékbeli rangsor. A kritikai képesség fejlesztésének nem célja, hogy a tanulók értékvilágát és szokásait a pedagógustól kapott negatív visszajelzések módosítsák, sokkal fontosabb, hogy a gyerekek ezt az órákon elsajátított szabad szellemiség, kreativitás és befogadott ismeretanyag révén esetleg maguk tegyék meg. Az alkotókedv bármilyen – az általános etikai és jogi normákon belül megjelenő – formáját bátorítani kell.

Az értékeléskor mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy a tanuló milyen biztonsággal tud különbséget tenni a kommunikációs folyamat alkotóelemei között, mennyire értette meg az interperszonális és a tömegkommunikáció közötti különbséget, mennyire ismeri a legfontosabb tömegkommunikációs csatornákat. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a tanuló mennyit tud a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásairól, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeiről, mennyire érti a különbséget a tájékoztatás szubjektív és objektív elemei között, illetve milyen biztonsággal ismeri fel ezeket. Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait, a filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére, valamint tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között.

Az évet átfogó ajánlott közös projekt egy újság készítése, amelybe a tanulók különböző műfajú cikkeket írnak.

